

Praktyczne aspekty kontroli legalności zatrudnienia cudzoziemców

Karolina Szałkowska

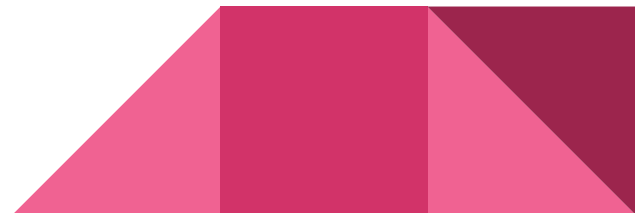
Państwowa Inspekcja Pracy

CUDZOZIEMIEC

Osoba nieposiadająca obywatelstwa polskiego

(art. 2 ust. 1 pkt 7 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz art. 3 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach)

A więc również bezpieczeństwa!

Podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi

Oznacza to **jednostkę organizacyjną**, chociażby nie posiadała osobowości prawnej lub **osobę fizyczną**, która **na podstawie umowy** lub innego stosunku prawnego **powierza wykonywanie pracy cudzoziemcowi**

(art. 2 ust. 1 pkt 21b ustawy o promocji)

Wykonywanie pracy przez cudzoziemca – rozszerzenie definicji

Oznacza to:

- zatrudnienie,
- wykonywanie innej pracy zarobkowej,
- **pełnienie funkcji w zarządach osób prawnych**, które uzyskały wpis do rejestru przedsiębiorców na podstawie przepisów o Krajowym Rejestrze Sądowym (najczęściej sp. z o.o. i S.A.) lub są spółkami kapitałowymi w organizacji, lub
- prowadzenie spraw spółki komandytowej lub komandytowo-akcyjnej przez komplementariusza, lub
- działanie w charakterze prokurenta

(art. 2 ust. 1 pkt 40 ustawy o promocji)

Zatrudnienie i inna praca zarobkowa

Zatrudnienie – to wykonywanie pracy na podstawie stosunku pracy, **stosunku służbowego oraz umowy o pracę nakładczą**

Inna praca zarobkowa – to wykonywanie pracy lub świadczenie usług na podstawie **umów cywilnoprawnych, w tym umowy agencyjnej, umowy zlecenia, umowy o dzieło** albo w okresie członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych lub spółdzielni usług rolniczych

(art. 2 ust. 1 pkt 11 i 43 ustawy o promocji)

Nielegalne wykonywanie pracy przez cudzoziemca:

Wykonywanie pracy przez cudzoziemca:

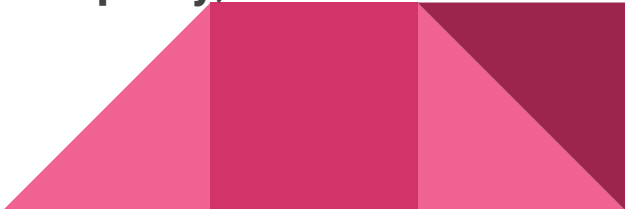
- który **nie jest uprawniony do wykonywania pracy w rozumieniu art. 87 ust. 1 ustawy o promocji (w szczególności nie posiada ważnej wizy lub innego dokumentu uprawniającego go do pobytu na terytorium RP)**, lub
- który **nie posiada odpowiedniego zezwolenia na pracę, nie będąc zwolnionym** na podstawie przepisów szczególnych z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę, lub
- którego **podstawa pobytu nie uprawnia do wykonywania pracy**

(art. 2 ust. 1 pkt 14 ustawy o promocji)

Powierzenie cudzoziemcowi nielegalnego wykonywania pracy

Powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi:

- który **nie jest uprawniony do wykonywania pracy w rozumieniu art. 87 ust. 1 ustawy o promocji** (w szczególności **nie posiada ważnej wizy lub innego dokumentu uprawniającego go do pobytu** na terytorium RP), lub
 - który **nie posiada odpowiedniego zezwolenia na pracę, nie będąc zwolnionym** na podstawie przepisów szczególnych z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę, lub
 - którego **podstawa pobytu nie uprawnia do wykonywania pracy**, lub
-

Powierzenie cudzoziemcowi nielegalnego wykonywania pracy cd.

- który wykonuje pracę **na innych warunkach lub na innym stanowisku** niż określone w odpowiednim zezwoleniu na pracę, z zastrzeżeniem art. 88f ust. 1a-1c lub art. 88s ust. 1 i 2 ustawy o promocji, lub
- który wykonuje pracę **na innych warunkach lub na innym stanowisku** niż określone w zezwoleniu na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 114, art. 126, art. 127 lub art. 142 ust. 3, z zastrzeżeniem art. 119 i art. 135 ust. 3 ustawy o cudzoziemcach, lub
- bez zawarcia umowy o pracę albo umowy cywilnoprawnej w **wymaganej formie**

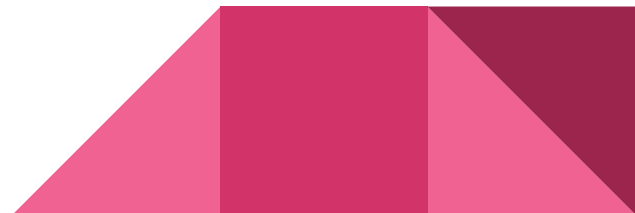
(art. 2 ust. 1 pkt 22a ustawy o promocji)

Mechanizm kontroli legalności zatrudnienia cudzoziemców

Poza przypadkiem „**jednolitego**” **zezwolenia na pobyt czasowy i pracę**, kontrola legalności zatrudnienia cudzoziemców musi odnosić się do **2 aspektów**:

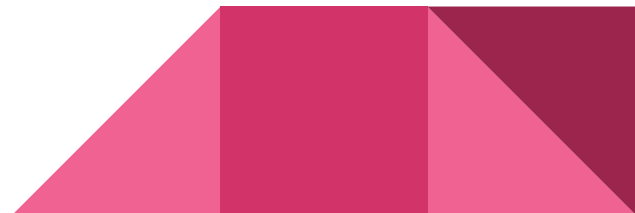
- **legalności pobytu** cudzoziemca na terytorium Polski (w tym również weryfikacji, czy **podstawa pobytu** cudzoziemca **pozwala na podjęcie pracy**) oraz
- **legalności wykonywania pracy** przez obcokrajowca (w szczególności posiadania przez niego **odpowiedniego zezwolenia na pracę**, jeżeli jest on objęty takim obowiązkiem).

I etap kontroli: legalność **POBYTU**

1. Czy cudzoziemiec legalnie przebywa w Polsce, tj. czy ma **ważną wizę lub inny dokument uprawniający go do pobytu** na terytorium RP?
2. Czy **podstawa pobytu** cudzoziemca na terytorium RP **uprawnia go do wykonywania pracy**?

Cudzoziemiec, który nielegalnie przebywa na terytorium RP nie może legalnie podjąć pracy.

II etap kontroli: legalność PRACY

3. Czy dany cudzoziemiec musi mieć zezwolenie na pracę w Polsce, wydane przez właściwego wojewodę (lub starostę powiatu – w przypadku zezwolenia na pracę sezonową)?
 4. Jeśli cudzoziemiec jest objęty obowiązkiem posiadania zezwolenia na pracę, **czy posiada takie – ODPOWIEDNIE i WAŻNE – zezwolenie** (ewentualnie **oświadczenie** wpisane do ewidencji w PUP)?
 4. Czy cudzoziemcowi powierzono pracę **na stanowisku i na warunkach określonych w zezwoleniu na pracę lub jednolitym zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę** (ewentualnie w **oświadczeniu**)?
 5. Czy z cudzoziemcem **zawarto umowę w formie pisemnej** (umowa o pracę jak i cywilnoprawna)?
 6. Czy dany cudzoziemiec **podlega obowiązkowi zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego w Polsce**, a jeśli tak, to **czy ten obowiązek został spełniony**?
-

Zasady zawierania umów z cudzoziemcami

Umowa z cudzoziemcem, od którego jest **wymagane zezwolenie na pracę**

Podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi jest obowiązany do:

- **uwzględnienia w umowie z cudzoziemcem warunków**, dotyczących w szczególności **wysokości wynagrodzenia**, zawartych **w zezwoleniu na pracę**;
- zawarcia z cudzoziemcem **umowy w formie pisemnej** oraz przedstawienia cudzoziemcowi **przed podpisaniem umowy jej tłumaczenia na język dla niego zrozumiały**

(art. 88h ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy o promocji)

Pisemna umowa z cudzoziemcem, który **nie musi mieć zezwolenia** na pracę cd.

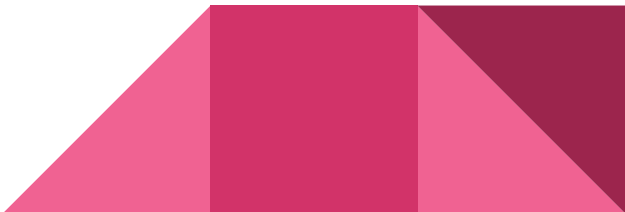
- W przypadku powierzenia pracy cudzoziemcowi zwolnionemu z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę, podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi, którego siedziba lub miejsce zamieszkania albo oddział, zakład lub inna forma zorganizowanej działalności znajdują się na terytorium RP, jest obowiązany do zawarcia z cudzoziemcem **umowy w formie pisemnej** (art. 90d ust. 1).
- Przed podpisaniem umowy podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi jest obowiązany do przedstawienia cudzoziemcowi **tłumaczenia** umowy na język dla niego zrozumiały (art. 90d ust. 2).
- **WYKROCZENIE:** Kto nie dopełnia obowiązku, o którym mowa w art. 90d ust. 1 lub 2, podlega **karze grzywny od 200 zł do 2.000 zł** – art. 120 ust. 11.

**Warunki legalnego podjęcia pracy
przez cudzoziemca (kiedy musi on
mieć zezwolenie na pracę?)**

Trzy grupy cudzoziemców

Z punktu widzenia dostępu do polskiego rynku pracy przepisy wyróżniają 3 grupy obcokrajowców:

- I. Cudzoziemcy uprzywilejowani (praca bez zezwolenia) – przez szczególny status pobytu, obywatelstwo kraju UE/EOG lub Szwajcarii, towarzyszenie na terytorium RP cudzoziemcowi z UE/EOG lub Szwajcarii jako członek rodziny;
 - II. Cudzoziemcy, od których wymaga się zezwolenia na pracę oraz podstawy pobytu uprawniającej do wykonywania pracy;
 - III. Cudzoziemcy zwolnieni z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę (po spełnieniu określonych warunków), od których wymaga się tylko podstawy pobytu uprawniającej do wykonywania pracy.
-

I. Cudzoziemcy uprzywilejowani ze względu na szczególną podstawę pobytu w Polsce, m.in:

- posiadanie **statusu uchodźcy** nadanego w RP;
- posiadanie **zezwolenia na pobyt stały** w RP;
- posiadanie **zezwolenia na pobyt rezydenta** długoterminowego Unii Europejskiej w RP;
- posiadanie **zgody na pobyt ze względów humanitarnych**;
- posiadanie **zgody na pobyt tolerowany** w RP;
- korzystanie z **ochrony czasowej** w RP

MOGĄ PRACOWAĆ BEZ ZEZWOLENIA NA PRACĘ
(art. 87 ust. 1 pkt 1-6a ustawy o promocji)

II. Obywatele państw członkowskich UE/EOG oraz Szwajcarii

Cudzoziemiec jest uprawniony do wykonywania pracy na terytorium RP (**bez zezwolenia na pracę**), jeżeli jest obywatelem:

- państwa członkowskiego UE,
- państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego, nienależącego do UE (Islandia, Liechtenstein, Norwegia);
- państwa niebędącego stroną umowy o EOG, które może korzystać ze swobody przepływu osób na podstawie umowy zawartej przez to państwo ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi (Szwajcaria)

(art. 87 ust. 1 pkt 7-9 ustawy o promocji)

II. Cudzoziemcy, którzy muszą mieć zezwolenie na pracę oraz podstawę pobytu uprawniającą do wykonywania pracy

Obcokrajowcy nieposiadający uprzywilejowanego statusu, powinni – co do zasady:

- legitymować się **odpowiednim zezwoleniem na pracę** oraz
- **podstawą pobytu** (np. wizą lub zezwoleniem na pobyt czasowy) – w formie, która nie wyklucza wykonywania pracy (nie znajduje się W KATALOGU NEGATYWNYM)

(art. 87 ust. 1 pkt 12 ustawy o promocji)

CHYBA ŻE POSIADAJĄ JEDNOLITE ZEZWOLENIE NA POBYT I PRACĘ

II. KATALOG NEGATYWNY WIZ

Wykonywanie pracy przez cudzoziemca **WYKLUCZAJĄ** wize wydane w celu:

- „01” - TURYSTYCZNYM,
- „20” - KORZYSTANIA Z OCHRONY CZASOWEJ,
- „21” - PRZYJAZDU ZE WZGLĘDÓW HUMANITARNYCH,
Z UWAGI NA INTERES PAŃSTWA LUB ZOBOWIĄZANIA MIĘDZYNARODOWE

Numeracja wiz podana według rozporządzenia w sprawie wiz dla cudzoziemców

II. KATALOG NEGATYWNY – ZEZWOLENIE NA POBYT CZASOWY

Wykonywanie pracy przez cudzoziemca **WYKLUCZA** zezwolenie na pobyt czasowy udzielone na podstawie **art. 181 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach**, w myśl którego:

„Zezwolenia na pobyt czasowy ze względu na okoliczności wymagające krótkotrwałego pobytu cudzoziemca na terytorium RP można udzielić cudzoziemcowi, który przebywa na tym terytorium, jeżeli:

- jest obowiązany do osobistego stawiennictwa przed polskim organem władzy publicznej lub
 - obecności cudzoziemca na terytorium RP wymaga jego wyjątkowa sytuacja osobista, lub
 - obecności cudzoziemca na terytorium RP wymaga interes RP”.
-

III. Cudzoziemcy zwolnieni z obowiązku uzyskania zezwolenia na pracę, ale zobowiązani do posiadania podstawy pobytu niewykluczającej wykonywania pracy:

Posiadający w RP zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w ustawie o cudzoziemcach

- art. 144 (**studia stacjonarne**),
 - art. 151 ust. 1 i 2 (**badania naukowe**),
 - art. 158 ust. 2 pkt 1 i 2, art. 161 ust. 2 (możliwość pozostania w Polsce **członka rodziny** w przypadku **owdowienia, rozvodu, separacji lub śmierci krewnego**),
 - art. 159 ust. 1 (**połączenie się z rodziną**),
 - art. 176 (bycie **ofiara handlu ludźmi**),
 - art. 186 ust. 1 pkt 3 i 4 (wykonywanie **pracy**, prowadzenie **działalności gospodarczej**, odbywanie **studiów** lub szkolenia zawodowego przez rezydenta długoterminowego UE z innego państwa członkowskiego oraz pobyt członka jego rodziny)
-

III. Zwolnienia cudzoziemców z obowiązku uzyskania zezwolenia (przykłady) cd.

- będący **małżonkiem obywatela polskiego lub cudzoziemca**, o którym mowa w poprzednim punkcie i art. 87 ust. 1 pkt 1-6 (tj. uchodźcy, rezydenta długoterminowego UE w RP bądź cudzoziemca korzystającego w RP z ochrony uzupełniającej, zezwolenia na pobyt stały, zgody na pobyt ze względów humanitarnych, zgody na pobyt tolerowany lub ochrony czasowej), **posiadający zezwolenie na pobyt czasowy** na terytorium RP **udzielone w związku z zawarciem małżeństwa**;
- posiadający ważną **Kartę Polaka**;
- **uprawniony do przebywania i wykonywania pracy na terytorium państwa członkowskiego UE lub państwa EOG nienależącego do UE lub Konfederacji Szwajcarskiej**, który jest zatrudniony przez pracodawcę mającego siedzibę na terytorium tego państwa oraz **czasowo delegowany przez tego pracodawcę w celu świadczenia usług na terytorium RP**

(art. 87 ust. 2 pkt 1, 2, 4, 6 i 8 ustawy o promocji)

III. Karta Polaka

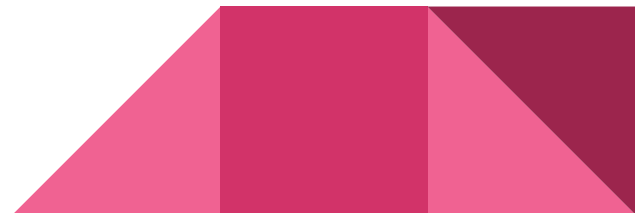
Posiadacz Karty Polaka:

- ma prawo do zwolnienia z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę;
- **jest zwolniony z opłat konsularnych** za przyjęcie i rozpatrzenie **wniosku o wydanie wizy krajowej** w celu korzystania z uprawnień wynikających z posiadania Karty Polaka

Karta Polaka może być przyznana wyłącznie osobie posiadającej w dniu złożenia wniosku o wydanie Karty Polaka obywatelstwo **Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Estonii, Gruzji, Kazachstanu, Kirgistanu, Litwy, Łotwy, Mołdawii, Rosji, Tadżykistanu, Turkmenistanu, Ukrainy, Uzbekistanu** albo posiadającej w jednym z tych państw status bezpaństwowca

(art. 2 ust. 2 ustawy o Karcie Polaka)

Kartę Polaka właściwy **polski konsul** może wydać cudzoziemcom z ww. krajów, którzy wykażą **przynależność do Narodu Polskiego** (w stosunku do obywateli Białorusi organem wydającym Kartę Polaka jest także wojewoda podlaski).

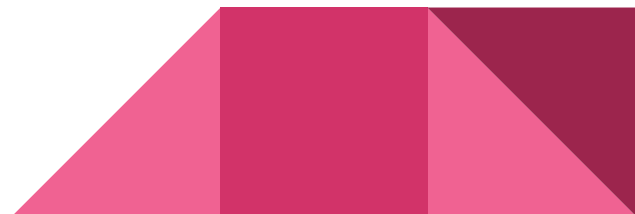

Zezwolenia i oświadczenia

Typy zezwoleń na pracę

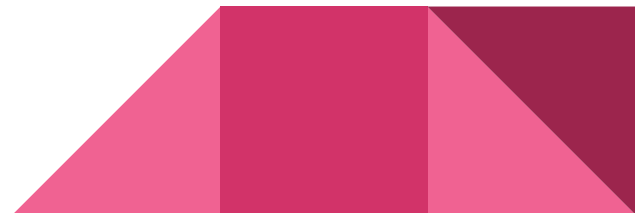
Zezwolenie na pracę jest wymagane, jeżeli cudzoziemiec:

- wykonuje pracę na terytorium RP na podstawie umowy z podmiotem, którego siedziba lub miejsce zamieszkania albo oddział, zakład lub inna forma zorganizowanej działalności znajduje się na terytorium RP – **ZEZWOLENIE NA PRACĘ TYPU „A”**;
- w związku z pełnieniem funkcji w zarządzie osoby prawnej wpisanej do rejestru przedsiębiorców lub będącej spółką kapitałową w organizacji albo w związku z prowadzeniem spraw spółki komandytowej lub komandytowo-akcyjnej jako komplementariusz, albo w związku z udzieleniem mu prokury przebywa na terytorium RP PRZEZ OKRES PRZEKRACZAJĄCY ŁĄCZNIE 6 MIESIĘCY W CIĄGU KOLEJNYCH 12 MIESIĘCY – **ZEZWOLENIE NA PRACĘ TYPU „B”**;

Typy zezwoleń na pracę

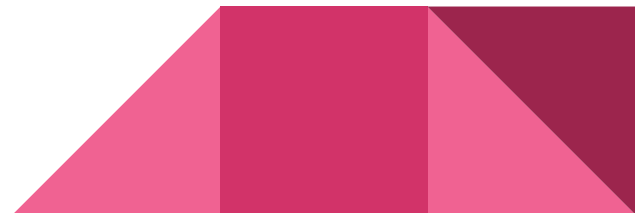
- wykonuje pracę u pracodawcy zagranicznego i jest delegowany na terytorium RP NA OKRES PRZEKRACZAJĄCY 30 DNI W ROKU KALENDARZOWYM do oddziału lub zakładu podmiotu zagranicznego albo podmiotu powiązanego, w rozumieniu ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, z pracodawcą zagranicznym (tzw. delegowanie wewnątrz korporacyjne) – **ZEZWOLENIE NA PRACĘ TYPU „C”**;
- wykonuje pracę u pracodawcy zagranicznego, nieposiadającego oddziału, zakładu lub innej formy zorganizowanej działalności na terytorium RP i jest delegowany na terytorium RP w celu realizacji usługi o charakterze tymczasowym i okazjonalnym (usługa eksportowa) – **ZEZWOLENIE NA PRACĘ TYPU „D”**;

Typy zezwoleń na pracę

- wykonuje pracę u pracodawcy zagranicznego i jest delegowany na terytorium RP NA **OKRES PRZEKRACZAJĄCY 30 DNI** W CIĄGU KOLEJNYCH 6 MIESIĘCY w innym celu niż wskazany w pkt 2-4 (pozostałe przypadki delegowania) – **ZEZWOLENIE NA PRACĘ TYPU „E”**;

(art. 88 ustawy o promocji, § 2 rozporządzenia w sprawie wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemca oraz wpisu oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi do ewidencji oświadczeń)

Oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi

- dotyczy tylko prac, do wykonywania których nie jest wymagane zezwolenie na pracę sezonową - **praca krótkoterminowa**
 - starosta (PUP) wpisuje do ewidencji oświadczeń na okres **6 mc w ciągu kolejnych 12 mc**
 - Obowiązek informowania urzędu o okolicznościach związanych z podjęciem i nie podjęciem pracy przez cudzoziemca
 - tylko dla obywateli Ukrainy, Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Rosji
 - zmiana nazewnictwa: oświadczenie o powierzeniu pracy, a nie o zamiarze powierzenia pracy
-

Dwa zezwolenia w jednym dokumencie

- Przepisy **ustawy o cudzoziemcach** dokonały wdrożenia do polskiego prawa **dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/98/UE z 13.12.2011 r. w sprawie procedury jednego wniosku o jedno zezwolenie dla obywateli państw trzecich na pobyt i pracę** na terytorium państwa członkowskiego oraz w sprawie wspólnego zbioru praw dla pracowników z państw trzecich przebywających legalnie w państwie członkowskim.
- Powołana ustawa przewiduje, że cudzoziemiec, który zamierza przebywać w Polsce i wykonywać pracę **powyżej 3 miesięcy**, ma możliwość ubiegania się **w ramach jednej procedury o zezwolenie, które będzie go uprawniało zarówno do pracy, jak i do pobytu w Polsce.**

Przypadki wykonywania pracy przez cudzoziemców **bez zezwolenia na pracę**

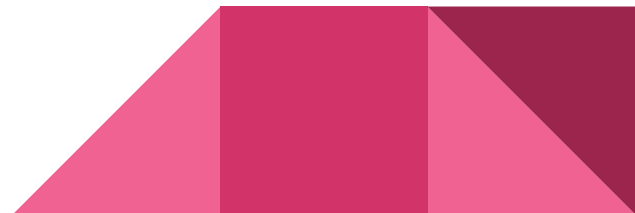
Rozporządzenie w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium RP jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę – m.in:

- **nauczyciele języków obcych**, którzy wykonują pracę w **przedszkolach, szkołach**, placówkach, ośrodkach, zakładach kształcenia nauczycieli lub kolegiach, o których mowa w przepisach o systemie oświaty, lub w OHP;
- wykonujący indywidualnie lub w zespołach **usługi artystyczne** trwające **do 30 dni w roku** kalendarzowym;
- **studenci studiów stacjonarnych odbywanych w RP** oraz **uczestnicy stacjonarnych studiów doktoranckich** odbywanych w RP;
- **ABSOLWENCI polskich szkół ponadgimnazjalnych, stacjonarnych studiów wyższych lub stacjonarnych studiów doktoranckich na polskich uczelniach**, w instytutach naukowych **PAN** lub **instytutach badawczych** działających na podstawie przepisów o instytutach badawczych.

Wykroczenia

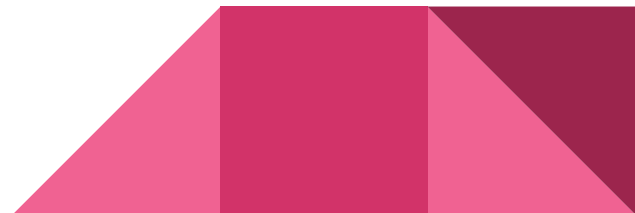
Art. 120 ustawy o promocji

- powierzenie cudzoziemcowi nielegalnego wykonywania pracy (1000 zł – 30.000 zł)
- nielegalne wykonywanie pracy przez cudzoziemca (20 zł – 5000 zł)
- wprowadzenie cudzoziemca w błąd, wyzyskanie błędu, wykorzystanie zależności służbowej lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania doprowadza cudzoziemca do nielegalnego wykonywania pracy (3000 zł – 30.000 zł)

Art. 120 ustawy o promocji

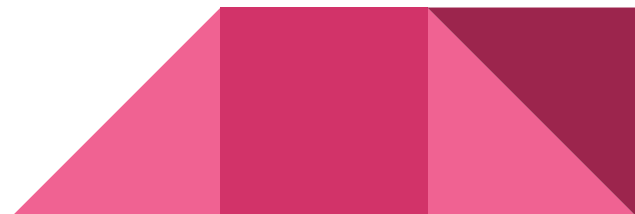
- żąda od cudzoziemca korzyści majątkowej w zamian za podjęcie działań zmierzających do uzyskania zezwolenia na pracę lub innego dokumentu uprawniającego do wykonywania pracy
- wprowadzenia w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania doprowadza inną osobę do powierzenia cudzoziemcowi nielegalnego wykonywania pracy

Art. 120 ust. 6 w zw. z art 88i ustawy o promocji

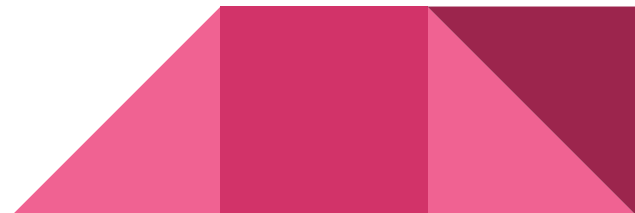
Kto w terminie 7 dni pisemnie **NIE** powiadamia wojewodę, który wydał zezwolenie na pracę, o następujących okolicznościach, iż:

- cudzoziemiec rozpoczął pracę o innym charakterze lub na innym stanowisku niż określone w zezwoleniu na pracę,
- nastąpiła zmiana siedziby lub miejsca zamieszkania, nazwy lub formy prawnej podmiotu powierzającego cudzoziemcowi wykonywanie pracy lub przejęcie zakładu pracy lub jego części przez innego pracodawcę,

Art. 120 ust. 6 w zw. z art 88i ustawy o promocji

- nastąpiło przejście zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę;
- zmieniła się osoba reprezentująca pracodawcę,
- cudzoziemiec nie podjął pracy w okresie 3 miesięcy od początkowej daty ważności zezwolenia na pracę;
- cudzoziemiec przerwał pracę na okres przekraczający 3 miesiące;
- cudzoziemiec zakończył pracę wcześniej niż 3 miesiące przed upływem okresu ważności zezwolenia na pracę

**Dziękuję,
za uwagę**

Karolina Szałkowska

Inspektor pracy

Okręgowy Inspektorat Pracy
w Gdańsku
